

als by sente Marthen graff veel
mirackel geschieden. soe qua Clo/
donus der koenyng vā vranckrich
der kersten geworden was ynd van
sente Remigius gedoeft zo eyrem
graff. ynde he wart verlost ynd ge
sont gemacht van groyssem smer/
zen den hey hadde in synen lenden
Ind dair om begheuede he dye stat
groislich. ynd hey gaff daer zo drie
mijlen all om ynde om. an beyden
syden van der rayne dat landt. dye
dorper. ynde dye sloss. ynde he ma/
chte dye stat viij. **M**arthilla yr
dienst jonffer bait yr leuen bescre/
uen. Inde daer nae soe voijt sy in
Slauonien. ynde daer soe predich/
te sij Christus euangelium. ynde. x.
jair nae sent Martha doit. soe starf
sy in vreden ynd voijt zo gode.

Dye legende vā sente Germanus. ❄

Germanus der
was geboeren vā algo
edelen lude in d stat vā
Antistodorē. yñ he was
wail geleert in dē senē vrien kunstē
zo dē lestē soe zoech he zo romē om
dat he wolde leerē in dē geystlichen
rechtē. yñ dae wart he in alzo grois/
sereren verhaue. dat yn die senato:
r schafft sende in welsch lāt yñ setze/
de yn daer als ein ouerfurstē vā al
burgūdien. In dae he die stat neer/
stelicher regierde van die anderē. soe
hadde hey eyn pijn boem staen int
mids vā d stat. ynd daer aen plach
he zo hencken dye hoefde vā dē kees/
ten die he vinck als he jagh. de om
genoechte ind verwonderinge d ja/
ghinghe. Mer dae sent amator der
bischoff vā d seluē stat yn dicke daer/
om berispede vā deser ydelheit. ynd
vermaende yn dat he dē boem dede
aff houwē. vp dat dē kersten dair aff
gheyn quaide gheualk engeschiede.
Mer he enwolde dat in gheinreley
wylss doen. Yp eyn tyt dae germa/
nus vā dan was. soe dede d bischoff
dē boem aff houwē ind all ver
berne. Dae dat germanus ho/
erde. soe vergaff he syns kerstē/
doms. in he quā daer gewapēt
mit eyn houff vā ritteren. ynd
vnderstan dē bischoff zo doede
Mer der bischoff durch gotli/
che offenbaringhe soe bekende
he dat Germanus solde yem
volgen in dē bisdom. ynd dair
om wijchede hey dē zorn ynd
voijt zo Augustinē. Dair na
quā he wed zo antistodorē. yñ
mit behendicheit soe sloess hey
Germanus in dye kyrchen. yñ

pluy

Daer schaer he yn ynd cōsecrierde yn
 yn sprach dat he nae ym bisscof syn
 sold. ynde it gheschiede ouch alsus
Wat eē kortze tyt daer nae soe starf
 der bisscoff selichlich ynd al dat vol
 cē eyschede germanus tzo eynē bys
 schof. **I**n he ginck ynde gaf al syn
 guet den armen. yn machte vā syn
 re vrouwen eyn suster. **I**nde xxxi
 iair lanck castiede he syn licha dat
 he nye en af van weiss noch endrāck
 ouch wyn. he enbruychte ouch nyet
 olye off smaltz vū des smachs wil
 lē. ydoch soe nā he tzoewe mail wyn
 bynnē dē iair dat was op paischē in
 op kerstdach. mer nochtant dede he
 vyl dē smach vā dē wyn durch men
 ginge myt veel wassers **I**nd als he
 essen solde soe smaechte he tzo dē eir
 stē assche ynd garstē broit daer nae.
In alle dach vastede he yn des auēts
 aff he. in dē somer ynd in dē wynter
 soe enhadde he gheyn cleyder meer
 aen dā eyn hare hemd ind ein rock
 off eyn cappelkouel **I**nd dese cleid
 droech he soe lāge dat sy vā groisser
 altheyt al verleissē warē. it enweer
 dā dat he sy iemāt gegeuē had **S**yn
 bed was gerziert myt assche. mit ha
 rē cleyderē ynd myt seckē **G**eyn oir
 kussen enwas onder synē hōest. mer
 alzyt suchende droech he an synen
 hals dat hilgdom der lieuer helligē
 yn nūmermeer dede he schoe of cley
 der vyl ynd selden ontgorde he sich
All wat he dede was bouē des myn
 schē macht. wāt alsus ghestalt was
 syn leuen. weerit sach dat it nyet en
 weer blenckēde gheweest myt mira
 culen. soe hedde it ongheloenichlich
 geweest **I**nd syn miraculē warē soe
 grois. enhadde die verdienst niet
 vurgegaen. men had gemeint dat

it bedrigemisse hadde geweest **O**p
 eyn tzyt doe he geherbercht was in
 eynre stat. doe mē na dē auentmail
 euer dye tafel dede decken ynd spysē
 bereiden **S**oe verwonderde germa
 nus yn vragede sy wē sy nu die spy
 se bereidē. ind doe sy ym antwoorde
 dat sy yt bereiden den gueden vrou
 wen dye des nachtes wādelen **S**oe
 setzede he op dat he dye nacht wol
 de wachen **I**nd syet daer sach he eē
 menichte van diuelen in gelyche
 nis van mānen ynd van vrouwen
 komē zo der tafelen in he geboit yn
 dat sy niet ewech gingē. ind he gin
 ck ind weckte al dye mynschē op. yn
 vraghede sy of sy die personen ken
 den. ind doe sy alle antwoorde dat it
 yr naburen yn naburynne waren.
 soe sende he tzo ygelichē huys. ynde
 he beualden diuelen dat sy nergēt
 engingē. ind syet mē vant al nabur
 ren op eyren bedden **S**oe beswoer
 he sy dat sy sagē solden weer sy we
 ren **S**oe antwoorde sy dat sy diuelē
 weren. yn myt den mynschē yr spot
 terie alsus dreuē **Z**o dē tzydē was
 sent lupus der bysscoff vā tracasine
 ynd doe der koninck attila syn stat
 beleit had. so stōt sent lupus op dye
 portz in vraghede weer dat he were
 der sy alsus anverdighe wolde. ich
 bin attila gods geisel **H**ier op ant
 word lupus ind sprach. ind ich byn
 eyn wolf. eyn verwoister der schaiſſ
 gods. ynd ich behoene d geisel gotz.
 ind he dede tzo hant op sliessen dye
 portzen **O**er dat heer waert vā go
 de verblint. ynd sy tzo gen durch die
 stat dat sy nyemant sagē. ynd sy en
 qwertzen ouch nyemant. inde sent
 germanus nam myt ym sent **L**u
 pus ynde tzoech in Britanien daer

kerkerie begonden op 130 staen In
als sy in der see waren. soe waert al
130 groisse onweder. mer ouermids
germanus ghebete soe waert dye see
genslich still. Sy worden eerlich vā
dem volck ontfangen. Ind dye du-
uelen seechden eyren 130 kompst dye
sent germanus verdreuen hadd vā
den besessen. Inde als sy dye ket-
ter verdreuen hadden soe keerde sy
weder 130 lande. **S**oe sent ger-
manus in eynre stat sieck lach. soe
is gheschiet dat eyn gātz strais daer
he in lach onstechē waert vā vuyr.
Ind doemē yn bade dat he sich lief
van dan draghen. op dat he dem
vuyr ontgaen mochte. Soe warp
he sich seluen teggen dem vuyr. yn
de dat vuyr verbernde daer vmb /
trynt. mer syn herberge enberoerde
it nyet. **S**oe he weder 130 brita-
nien voijt vū dye ongheloenighen
130 veriaghen. soe volghede ym eyn
van synen iungeren haestelich nae
ynd doe he 130 comadre kwam. so
starff he daer. Ind doe sent germa-
nus weder daer quaem. soe dede he
syn grass op doen. ynd he rieffe myt
synen namē ynd vraghede yn wat
he dede. ynde vraghede ouch off he
noch myt ym dyenen wolde. 130
hant so stond der dode op ynd spra-
ch dat it wail myt ym were. yn dat
he hier nyet meer leuen enwolde.
Ind doe ym sent germaen dyt con-
sentierde. soe leide he syn hoesst ne-
der ynde rustede weder in god.
Soe he in britanien predichte ynd
der koninck van britanien ym ynd
syn ghesellen herberghe gheweigere
hadd. Soe quam des konings ver-
kenbeerde ghaen van des konings
palkays ynd droech syn prouend 30

synre butten. ynde daer sach he sent
Germaen myt synen ghesellen in
groisser kelde ynd vorst ynd in hon-
ger ynd he ontfinc sy vruulich in
syn huys. ynde he hadde eyn kalff
dat geboit he 30 doedvuyr die gest.
Nae dem dat sy ghegesen hadden.
soe dede sent germaen alle beyn vā
dem kalff vergaderen op dat velle.
ynd als he ghebeter hadde soe stōd
dat kalff weder op. **S**es anderē da-
ges ginc sent germaen dem koninck
haestelich 130 ghemuet. ynd he vra-
ghede yn koenlich waerom dat he
ym herberghe gheweigert hadde.
Soe waert der koninck seer ver-
veert ynd verslaghen ynd ennoch-
te ym nyet antwōden. **S**oe sprach
sent germaen. **S**ancē vyl ynd laif
dyn ryck eynem besseren. ind durch
dat ghebot ons heren soe dede ger-
manus den verckens herdde myt
synre vrouwē komē yn macht yn ko-
ninck. daer aff alle mynschen ver-
wonderde. ynd van der tzyt soe hā
alle koninge van butaniē geweest
van eyns verckens herdden ghesle-
cht. **S**oe dye vyl sassien lant te-
ghen dye van butanien oerloechde
ynd sy saghen dat yr wenich was.
Soe ryessen sy 130 yn sent germaen
ynd syn gheselschaft die durch yr lā-
gingen. ynd durch yr predicacie soe
deden sy sich alle doessen. ind op dē
paysch dach deden sy yr wapen aff.
ynd settzde op 130 vechre stercklich
myt der heytiden des gheloenes.
Soe dat yr vyāde hoerden. so qua-
men sy koenlich teghen die bloessen
dye sonder harnesch waren. **A**er set
germanus d daer heymlich yn ver-
borghen was myt den synen ver-
maent sy alle als he allekrya ryeff.

dat sy alle myt einem roeff ym ant
worden solden. **I**nd doe dyt geschie
de. soe wordē yr viant soe seer ver /
veert dat sy yr wapē ewech worpen
want sy dochte dat dye berge in der
hemel op sy viel ynd sy vliuen al
Op eyn tzyt doe he durch augusdi
nen ginck ynd ghekomen was zo
sent cassiaens des bysscofs graf. soe
vraghede he yn **W**ie dat it myt ym
weere **I**nd alzo hāt antworde ym
cassianus vis dem graue daer sy yt
alle hoerde ynd sprach. **I**ch byn in
sueffer reste. ynd ich ontbeide ons he
ren ynd ons verloesers zo komst.
Germanus sprach **N**este lange tzyt
in cristo in bidde vlyssich vur ons
dat wyr verdienen dat wyr vercrij
ghen moegē dye vroude der hylly /
ger opuerstentnisse **S**oe germa
nus zo rauennen quam. soe waert
he vā der koninginne placida geno
emyt ynd vā valencianus eyre soe
eerlich ontfangē **I**nd des auents se
de ym dye koninginne eē breide sil
uer schottel vol vā den besten lecker
sten spysen dye mē hadde **I**nde he
ontfincē sy. ym dye spyse gaff he syn
re geselschafft. ynd dye schottel hielt
he vur den armē zo gheuen. **M**er
vur dye schottel sende he der konin
ginnē eyn holtzē schottel ynd ger
sten broit daer inne. ind sy ontfincē
sy seer gheerne. ynd sy dede daer nae
dye schottel myt siluer oeuverdecken.
Op eyn tzyt doe dese koninginne
sent germaen zo gaff geladē hadd.
soe was he seer wyllych. ynd he ree /
devan synre herberge zo dē pallais
op eynē esel. wāt he was soe onnech
tich ynd tranck vā vastē ynde van
veel beden ynd van groisser arbeit
dat he nauwe gaē in ochte **I**nd doe

he as soe starff sent germanus esel.
Soe dat dye koninginne hoerd so
hies sy ym brengen alzo sanftmoē
dich pert **I**n doe he it sach. soe spra
ch he **M**en brenge myr mynen esel
want der mych hier ghebrachte hāt
der sal mych wail van hene dragen
Ind germanus der ginck zo dem
esel ynd sprach **S**tāt op esel. lais os
wederkieren zo der herberge. ind zo
hant stond der esel op ind verschud
de sich seluen. recht off he nyet qua
ets gheleden hadde **I**nde he droech
germanus weder zo synre herberge
Ind eer he vys rauennen ginck soe
sechte he zo voerens dat he nyet lā
ge leuen ensolde **I**nd eē kortze tzyt
daer nae soe quam yn dat febres an
ynd op den seuenden dach soe starf
he ynd men vojrdē syn licham zo
galkien. als he dye koninginne ghe
beden hadd. he starff in dē iair. cccc
ind xxx. **I**n als sent germanus
sent eusebio dē bysscoff vā verselay
hadde geloest dat he die kirch wyer
wolde dye he gesticht hadd wan he
weder keerde **S**oe germanus ghe
storuē was. so dede eusebius die roz
tysen onstrecken. vm dat he selue spr
kirch wyē wolde. mer soe sy die meer
onstechē woldē. soe sy meer vys ghe
blasē wordē **S**oe dyt eusebius sach
soe verstont he datmen dye wijnge
op eyn ander tzyt doen solde. of dat
it eyn ander bysscoff doin sold **I**nd
doe sent germanus licha zo verse /
lai gebracht was in die kirch. zo hāt
soe worden al die kerzen ontfencē.
So gedachte eusebius dat ym sē
germaē ghelouet had **I**n he bekēde
dat he doirvolbracht dat he ym ghe
louet had als he leefde **D**ie ensalmē
nyet verstaen dat dyt gheschiet sy

in des groissen eusebius tideder bis
schof van verselai was. Want der
selue starff vnder de keiser Valens
ghenoempt. ynd van des mas doir
zo germanus doir ware meer da. l.
iair. Ind daer vmb was eyn ander
eusebius daer dyt onder gheschiede.
Van Abdon ynd sennes.

men hies sy offeren den goeden ynd
weder yr guet ontfanghen. off men
solde sy leueren den beeste tzo essen.
ynd doe sy versmaden dye affgoede
ynd speeghen tzo den affgoeden. so
tzoechmen sy tzo der speelbaen. ynd
men lief vyss tztween leeren ynde
vier beren. Ind als sy desen hiltige
nyet enr oerden mer behoede
soe warp men sweerd in sy yn
doede sy. ynd men bant sy aen
dye voesse ynd sleifte sy vur de
affgod der sonnen. Ind doe sy
dye daghe ghelegghen hadden
soe nam sy Quirinus eyn sub
diacken ynde begroef sy in syn
huys. Sy hain gheleden in de
iair ons heren doemen schreiff
cc. ynd. liij.

**Dye legend vā de
seuē machabeen.**

H Bda ynde

senes hain geledi
ond de keiser decio
Wat do der keiser
Decius Babyloniē ynde ander
lant verwonnē hadde. so vāt
he daer etzliche kerste ynd dye
voijrde he mit sych in die stat
corduba ynd daer doede he si
myt swarē pynē. ynd dese doe
de begrouē tztween grois fur
sten dye genoempt waren ab
don ynd sennes. ynd die wor
den ke claget ynd vur den kei
ser gebracht. ind he lief sy ley
den nae ym tzo rome ghebondē mit
vesseren. Ind als sy tzo romen ghe
komet waren. soe brachtme sy vur
decius ynd dye senatoerschafte. Ind

M Achabei uarē
seuen broeder. ynd hadde
eyn eer. sig he moider.
ynd yr vader hies elazar. ynde he